

<p style="text-align: center;">ภูมิปัญญาท้องถิ่น : การสานตะกร้าไม้ไผ่</p> <p style="text-align: center;">82 หมู่ที่ 1 บ้านห้วยไผ่ ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 40140</p>		
ข้อมูลเจ้าของภูมิปัญญา		
ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา		
นายสมพราง ทองเกิน		
ที่อยู่	82 หมู่ที่ 1 บ้านห้วยไผ่ ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 40140	
อาชีพ	เกษตรกร	อายุการศึกษาภูมิปัญญา 20 ปี
ชื่อภูมิปัญญา	การสานตะกร้าไม้ไผ่	
ประวัติข้อมูลภูมิปัญญา		
<p>นายสมพราง ทองเกิน อายุ 73 ปี อาศัยอยู่ที่บ้านห้วยไผ่ บ้านเลขที่ 82 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น การศึกษาจบ ป.4 ที่โรงเรียนบ้านห้วยไผ่หนองโน ประกอบอาชีพ เกษตรกร สมรสกับนางสม โสสีทา มีลูกทั้งหมด 4 คน เป็น ชาย 2 คน หญิง 2 คน</p>		
กำหนดความรู้/แสวงหาความรู้ (ภายใน/ภายนอก)		
<p>นายสมพราง ทองเกิน ได้รับการถ่ายทอดความรู้วิธีการสานเครื่องจักรสานที่ทำจากไม้ไผ่มาจากพ่อ โดยเริ่มจากการที่เขาเห็นพ่อสานเครื่องจักรสานในช่วงว่างจากงานเพื่อนำมาใช้สอยเองในครอบครัว จึงเกิดความสนใจและอยากจะเรียนรู้วิธีการทำว่ามีขั้นตอนเป็นอย่างไรเพราะอยากช่วยพ่อทำบ้าง ซึ่งพ่อได้เริ่มสอนจากการสานที่ง่าย ๆ ก่อน เช่น สอนให้ทำดอกมัดข้าว และต่อมาก็สานกระด้ง กระจาด เมื่อนายสมพรางเริ่มทำเป็นและมีความชำนาญมากขึ้น ก็ได้ลองสานเครื่องจักรสานชนิดอื่นเพิ่มเติม คือ ที่ดักกบ และตะกร้าไม้ไผ่ ในช่วงแรกยังไม่ได้ทำจริงจึงเพราะอาชีพหลักคือทำไร่ ทำนา จึงอาศัยเวลาที่ว่างจากงานประจำมาสานเพื่อนำไปใช้ในครอบครัว ต่อมาเมื่ออายุเริ่มมากขึ้น อีกทั้งลูกชายและลูกสาวต่างแต่งงานมีครอบครัวก็ได้ช่วยทำไร่ทำนาแทน นายสมพรางจึงหันมาสานเครื่องจักรสานอย่างจริงจังประกอบกับนายสมพรางมีใจรักด้านนี้เป็นทุนอยู่แล้วจึงได้มีการสานตะกร้าไม้ไผ่เพื่อจำหน่ายให้กับคนในหมู่บ้านที่สนใจซึ่งส่วนใหญ่ จะสานตามความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก</p>		

การสร้างความรู้ (ขั้นตอน/วิธีการการสร้างภูมิปัญญา)

ขั้นตอนที่ 1 การตัดไม้ไผ่

ขั้นตอนที่ 2 การผ่าไม้ไผ่ทำเป็นเส้นตอก

ขั้นตอนที่ 3 การจักตอก

ขั้นตอนที่ 4 การสานก่อกเป็นรูปตะกร้า

ขั้นตอนที่ 5 การใส่หว่งตะกร้า

ขั้นตอนที่ 6 การสานตะกร้าเสร็จเรียบร้อย

การจัดเก็บและการค้นคืนความรู้ (การจดจำ/เอกสาร/ฐานข้อมูล)

ปัจจุบันนายสมพราง ทองเกิน ถ่ายทอดภูมิปัญญาการสานไม้ไผ่ให้ลูกชาย หลาน และคนในหมู่บ้านที่สนใจ และเด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยไผ่ ได้ฝึกเรียนรู้วิธีการสานเครื่องจักสานที่ทำมาจากไม้ไผ่ ที่บ้านห้วยไผ่ บ้านเลขที่ 82 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น แต่ไม่ได้มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่ฝึกปฏิบัติจริงให้คนที่สนใจให้ทำเป็นและนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดต่อไป

การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ (ซึมซับไว้กับตนเอง หรือ เผยความรู้ให้แก่องค์กร)

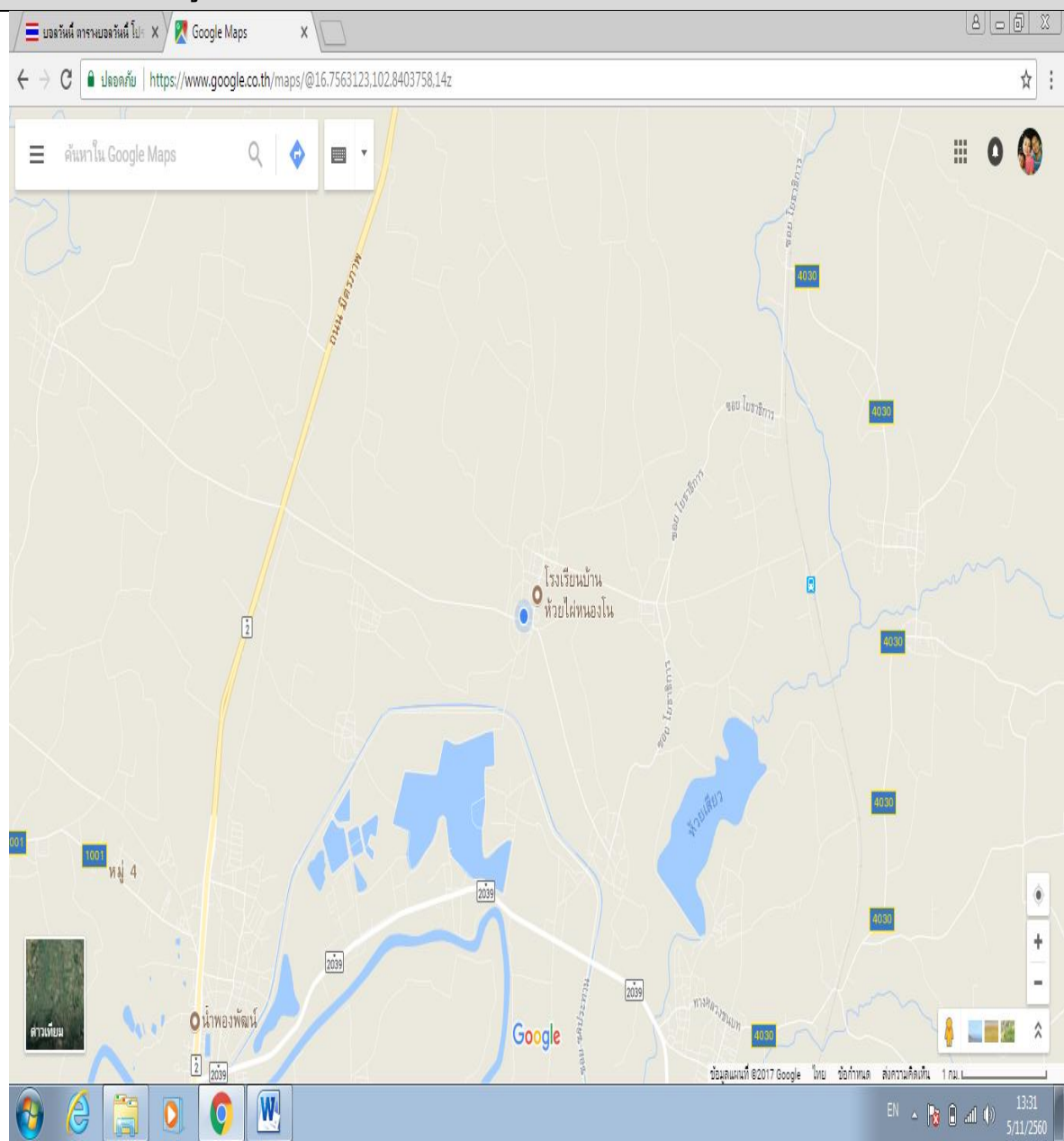
การถ่ายทอดการสานตะกร้าไม้ไผ่ เป็นการถ่ายทอดให้กับลูกชาย หลานและคนในชุมชนที่สนใจ ซึ่งถือว่าให้ความรู้กับผู้ที่สนใจและเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายและให้ลูกหลานสืบทอดต่อไป ขั้นตอนและวิธีการสานดังต่อไปนี้

1. นำไม้ไผ่ที่ได้ขนาดมาตัดเป็นท่อนขนาดยาวประมาณ 1 เมตร (ขนาดแล้วแต่ขนาดของตะกร้า) โดยการใช้เลื่อยตัดเป็นท่อน จากนั้นใช้มีดโต้เหลาตาข้อไม้ไผ่ออก แล้วทำการขูดผิวเปลือกนอกของไม้ไผ่ออก เสร็จแล้วใช้มีดโต้ผ่าเป็นซีก
2. นำไม้ไผ่ที่ผ่าซีกมาจักเป็นเส้นตอก แล้วใช้มีดตอกแต่งเส้นตอกให้เรียบซึ่งเรียกว่า “เหลาตอก”

หรือ “จุดตอก”

3. นำเส้นตอกที่เหลาเรียบร้อยแล้ว มาสานก่อกั้นรูปตะกร้า โดยเริ่มสานจากฐานก้นตะกร้าก่อน เป็นลำดับแรก ทำให้ไม้เหลาเป็นฐานตะกร้า 2 ชั้น มัดผูกไขว้กันเพื่อเป็นฐานก้นตะกร้า ซึ่งนิยมสานด้วยลายสองและใช้เส้นตอกตามขนาดของตะกร้าที่สาน
4. ใช้ตอกเส้นเล็กกลมเพื่อสานขัดกับตอกเส้นยืน สานเป็นลายสับหว่างกัน โดยสานตอกเส้นยืนยก 1 ข่ม 1 สานไปเรื่อย ๆ จนได้ตามขนาดที่ต้องการจนเสร็จ เมื่อได้ขนาดตะกร้าตามต้องการแล้ว ทำขอบปากตะกร้าโดยการสานไขว้กันไปเรื่อย ๆ จนเสร็จ แล้วใส่ห่วงตะกร้า (ฮวงตะกร้า) ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่เหลาปลายให้แหลม โดยการเสียบเข้าไปในลายตะกร้า แล้วใช้หวายถักให้ห้วงยึดแน่นกับตะกร้า

พิกัด (สถานที่) หมู่บ้านห้วยไผ่ ตำบลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ข้อมูลผู้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปีการศึกษา 2560		
ชื่อผู้ศึกษา	นางสาวสุพัตรา สีลาอ้อ	
หลักสูตร	ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู (ป.บัณฑิต) รุ่น 4	
รายวิชา	ความเป็นครู (800 5201)	
เน้นศึกษา	ครูกับการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น	
คณะ	ศึกษาศาสตร์	
สถานที่ศึกษา	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยเทคโนโลยีพุทธเกษม ตำบลหนองกุ้ง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น	
อาจารย์ผู้สอน		
1	รองศาสตราจารย์ สำเร็จ คำโมง (ครูภูมิปัญญาไทย, ศิลปินมรดกอีสาน)	
2	อาจารย์ ดร.พา อักษรเสื่อ	
3	อาจารย์ ดร.ธีรภัทร โคตรบรรเทา	
4	อาจารย์ สุชาดา ลดาวัลย์	
5	อาจารย์ อัจฉริยะ วงษ์คำขาว	
6	อาจารย์ บุญจันทร์ เพชรเมืองเลย	